

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

A_ΘΕ 3.5 Όρια/Νόμος

Νοηματοδοτώντας:

«Βιβλικά αινίγματα (κουίζ) (παραλλαγή) – Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου» και

- Εναλλακτικά:

«Ομαδοσυνεργασία - Παραγωγή κάρτας γνώσεων»

[Το παρακάτω υλικό είναι κοινό και για τις δύο δραστηριότητες]

1. ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ:

- Γεν 20, 1-17 (Οι Δέκα Εντολές)

Ο Θεός μίλησε στο λαό και είπε αυτούς τους λόγους:

1. Εγώ είμαι ο Κύριος ο Θεός σου, που σε έβγαλα από την Αίγυπτο, τον τόπο της δουλείας. Δεν θα υπάρχουν για σένα άλλοι θεοί εκτός από μένα.
2. Μην κατασκευάσεις για σένα είδωλα και ομοιώματα που έχουν τη μορφή οποιουδήποτε πράγματος που βρίσκεται ψηλά στον ουρανό ή εδώ κάτω στη γη ή μέσα στα νερά, κάτω απ' τη γη. Αυτά να μην τα προσκυνάς ούτε να τα λατρεύεις...
3. Μην προφέρεις για κανένα λόγο το όνομα του Κυρίου, του Θεού σου...
4. Να θυμάσαι την ημέρα του Σαββάτου, για να την ξεχωρίζεις και να την αφιερώνεις στον Κύριο. Έξι μέρες θα εργάζεσαι και θα κάνεις όλες τις εργασίες σου. Αλλά η έβδομη μέρα είναι μέρα ανάπαυσης, αφιερωμένη σ' εμένα, τον Κύριο, το Θεό σου. Την ημέρα αυτή δεν επιτρέπεται να κάνεις καμιά εργασία ούτε εσύ ούτε ο γιος σου ούτε η θυγατέρα σου ούτε ο δούλος σου ούτε η δούλη σου ούτε τα ζώα σου ούτε ο ξένος που κατοικεί στις πόλεις σου.
5. Να τιμάς τον πατέρα σου και τη μητέρα σου...
6. Μη φονεύσεις.
7. Μη μοιχεύσεις.
8. Μην κλέψεις.
9. Μην καταθέσεις ψεύτικη μαρτυρία ενάντια στους συνανθρώπους σου.
10. Μην επιθυμήσεις τίποτε απ' ό,τι ανήκει στο συνάνθρωπό σου...

[Από το σχολικό βιβλίο των Θρησκευτικών της Α' Γυμνασίου ΔΕ 10:

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A109/355/2385,9139/>]

- Λευιτ 1, 1-2: **Οι θυσίες των ολοκαυμάτων**

«Ο Κύριος κάλεσε το Μωυσή και του μίλησε μέσα από τη σκηνή του Μαρτυρίου. Τον διέταξε να δώσει στους Ισραηλίτες τις ακόλουθες εντολές:

Όταν κάποιος από σας προσφέρει ένα ζώο θυσία στον Κύριο, αυτό θα πρέπει να είναι βόδι, πρόβατο ή κασίκι».

- Λευιτ 2, 1-2: **Οι αναίμακτες θυσίες**

Όταν κάποιος προσφέρει στον Κύριο αναίμακτη θυσία, η προσφορά του θα είναι σιμιγδάλι, που πάνω του θα βάλει λάδι και λιβάνι, 2και θα τη φέρει στους γιους του Ααρών, τους ιερείς.

- **Λευιτ 4, 1-3: Οι θυσίες εξιλέωσης**
«Ο Κύριος διέταξε το Μωυσή, 2να πει στους Ισραηλίτες:
Αν κάποιος παραβεί από αμέλεια κάποια από τις εντολές του Κυρίου και διαπράξει κάτι απαγορευμένο, τότε:
3Αν είναι ο χρισμένος ιερέας αυτός που αμάρτησε κι έκανε έτσι ένοχο και το λαό, πρέπει να προσφέρει στον Κύριο ένα μοσχάρι χωρίς ελάττωμα, ως θυσία για την εξιλέωσή του».
- **Λευιτ 4, 13-14:** «13Αν αμαρτήσει από αμέλεια όλη η ισραηλιτική κοινότητα και παραβεί, χωρίς να το αντιληφθεί, μια από τις εντολές του Κυρίου, αν διαπράξουν κάτι απαγορευμένο και αποδειχθούν όλοι μαζί ένοχοι, 14τότε, μόλις αποκαλυφθεί η αμαρτία τους, η κοινότητα θα προσφέρει ένα μοσχάρι ως θυσία εξιλέωσης, και θα το οδηγήσουν μπροστά στη σκηνή του Μαρτυρίου».
- **Λευιτ 12, 1-4: Ο καθαρισμός των λεχωϊδων**
1-2Ο Κύριος έδωσε στο Μωυσή για τους Ισραηλίτες τις ακόλουθες οδηγίες:
Αν μια γυναίκα μείνει έγκυος και γεννήσει αγόρι, θα είναι ακάθαρτη για επτά μέρες, ... 3Την όγδοη μέρα θα γίνει η περιτομή του παιδιού. 4Θα παραμείνει στο σπίτι τριάντα τρεις ακόμη μέρες για τον καθαρισμό της από το αίμα· δεν θ' αγγίξει τίποτε άγιο, ούτε θα μπει στο αγιαστήριο, ωστόσο συμπληρωθούν οι μέρες του καθαρισμού της»
- **Ψαλμ 19, 8:** «Ο νόμος του Κυρίου είναι τέλειος, ανανεώνει τη ζωή· η μαρτυρία του αληθινή, σοφό κάνει τον άσοφο».
- **Ψαλμ 40, 9:** «Να κάνω ό,τι είν' ευχάριστο σ' εσένα, Θεέ μου, επιθύμησα· ο νόμος σου να 'ναι στο βάθος της καρδιάς μου».
- **Ψαλμ 119, 174:** «Πόθησα να με σώσεις, Κύριε, κι είναι ο νόμος σου χαρά μου».

2. ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ:

Μτ 5-7: Αποσπάσματα από την επί τους όρους ομιλία (σχετικά με τον Νόμο):

- **5, 17-24: Ο Ιησούς και ο νόμος**
17«Μη νομίζετε πως ήρθα για να καταργήσω το νόμο ή τους προφήτες. Δεν ήρθα για να τα καταργήσω, αλλά για να τα πραγματοποιήσω. 18Σας βεβαιώνω πως όσο υπάρχει ο κόσμος, έως τη συντέλειά του, δε θα πάψει να ισχύει ούτε ένα γιώτα ή μία οξεία από το νόμο. 19Όποιος, λοιπόν, καταργήσει ακόμα και μία από τις πιο μικρές εντολές αυτού του νόμου και διδάξει έτσι τους άλλους, θα θεωρηθεί ελάχιστος στη βασιλεία του Θεού. Ενώ όποιος τις τηρήσει όλες και διδάξει έτσι και τους άλλους, αυτός θα θεωρηθεί μεγάλος στη βασιλεία του Θεού. ...
21»Έχετε ακούσει την εντολή που δόθηκε παλιά στους προγόνους μας: “να μην κάνεις φόνο, κι όποιος κάνει φόνο πρέπει να καταδικαστεί από το τοπικό δικαστήριο”. 22Εγώ όμως σας λέω πως ακόμα κι όποιος οργίζεται εναντίον του αδερφού του χωρίς λόγο, πρέπει να καταδικαστεί από το τοπικό δικαστήριο. Κι όποιος πει τον αδερφό του “ρακά”, δηλαδή “άνοητο”, πρέπει να καταδικαστεί από το μεγάλο συνέδριο. Κι όποιος τον πει “μωρέ”,

δηλαδή “ηλίθιο”, πρέπει να καταδικαστεί στη φωτιά της κόλασης. 23Γι' αυτό, όταν προσφέρεις το δώρο σου στο ναό κι εκεί θυμηθείς πως ο αδερφός σου έχει κάτι εναντίον σου, 24άφησε εκεί, μπροστά στο θυσιαστήριο του ναού, το δώρο σου και πήγαινε να συμφιλιωθείς πρώτα με τον αδερφό σου, και ύστερα έλα να προσφέρεις το δώρο σου.

- 5, 27-28: «27«Ακούσατε επίσης πως δόθηκε στους προγόνους μας η εντολή: μη μοιχεύσεις. 28Εγώ όμως σας λέω πως όποιος βλέπει μια γυναίκα με πονηρή επιθυμία, έχει κιόλας διαπράξει μέσα του μοιχεία μ' αυτήν...».
- 5, 31-32: ««Δόθηκε ακόμα η εντολή: όποιος χωρίσει τη γυναίκα του, να της δώσει έγγραφο διαζυγίου. 32Εγώ όμως σας λέω πως όποιος χωρίσει τη γυναίκα του για οποιονδήποτε λόγο, εκτός από πορνεία, την οδηγεί στη μοιχεία· αλλά κι όποιος παντρευτεί χωρισμένη διαπράττει μοιχεία».
- 5, 33-34. 37: ««Έχετε επίσης ακούσει την εντολή που δόθηκε παλιά στους προγόνους μας: να μη γίνεις επίορκος, αλλά να τηρήσεις τους όρκους που έδωσες στο όνομα του Κυρίου. 34Εγώ όμως σας λέω να μην ορκίζεστε καθόλου· ...Το “ναι” σας να είναι ναι και το “όχι” σας να είναι όχι· ...».
- 5, 38-39: «38«Έχετε επίσης ακούσει πως δόθηκε η εντολή: ν' ανταποδίδεις οφθαλμόν αντί οφθαλμού και οδόντα αντί οδόντος. 39Εγώ όμως σας λέω να μην αντιστέκεστε στον κακό άνθρωπο· αλλά αν κάποιος σε χτυπήσει στο δεξί μάγουλο, γύρισέ του και το άλλο».
- 5, 43-44: «43«Έχετε ακούσει πως δόθηκε η εντολή: “ν' αγαπήσεις τον πλησίον σου και να μισήσεις τον εχθρό σου”. 44Εγώ όμως σας λέω: Ν' αγαπάτε τους εχθρούς σας, να δίνετε ευχές σ' αυτούς που σας δίνουν κατάρες, να ευεργετείτε αυτούς που σας μισούν, και να προσεύχεστε γι' αυτούς που σας κακομεταχειρίζονται και σας καταδιώκουν».
- 6, 2-4: «Όταν κάνεις ελεημοσύνη, μην το διατυμπανίσεις, όπως κάνουν οι υποκριτές στις συναγωγές και στους δρόμους, για να τους τιμήσουν οι άνθρωποι· σας βεβαιώνω πως αυτή η τιμή είναι όλη κι όλη η ανταμοιβή τους. 3Εσύ, αντίθετα, όταν δίνεις ελεημοσύνη, ας μην ξέρει ούτε το αριστερό σου χέρι τι κάνει το δεξί σου, 4για να 'ναι αληθινά κρυφή η ελεημοσύνη σου».
- 6, 5-6: ««Κι όταν προσεύχεσαι, να μην είσαι σαν τους υποκριτές, που τους αρέσει να στέκονται και να προσεύχονται στις συναγωγές και στα σταυροδρόμια, για να κάνουν καλή εντύπωση στους ανθρώπους· σας βεβαιώνω πως αυτή είναι όλη κι όλη η ανταμοιβή τους. 6Εσύ, αντίθετα, όταν προσεύχεσαι, πήγαινε στο πιο απόμερο δωμάτιο του σπιτιού σου, κλείσε την πόρτα σου και προσευχήσου εκεί κρυφά στον Πατέρα σου· κι ο Πατέρας σου, που βλέπει τις κρυφές πράξεις, θα σε ανταμείψει φανερά».
- 6, 16-18: «16«Όταν νηστεύετε, να μη γίνεστε σκυθρωποί, όπως οι υποκριτές, που παραμορφώνουν την όψη τους για να δείξουν στους ανθρώπους πως νηστεύουν. Σας βεβαιώνω πως έτσι έχουν κιόλας λάβει την ανταμοιβή τους. 17Εσύ, αντίθετα, όταν νηστεύεις, περιποιήσου τα μαλλιά σου και νίψε το πρόσωπό σου, 18για να μη φανεί στους ανθρώπους η νηστεία σου, αλλά στον Πατέρα σου, που βλέπει τις κρυφές πράξεις· και ο Πατέρας σου, που βλέπει τις κρυφές πράξεις, θα σου το ανταποδώσει φανερά».
- 7, 12: **Ο χρυσός κανόνας**

«Όλα όσα θέλετε να σας κάνουν οι άλλοι άνθρωποι, αυτά να τους κάνετε κι εσείς· σ' αυτό συνοψίζονται ο νόμος και οι προφήτες»

Μτ 11, 13: «Γιατί όλοι οι προφήτες και ο νόμος προφήτεψαν ως τον Ιωάννη».

Μτ 12, 9-14: Θεραπεία το Σάββατο

9 Ο Ιησούς έφυγε από 'κει και πήγε στη συναγωγή τους. 10 Εκεί βρισκόταν ένας άνθρωπος με παράλυτο χέρι. Και ρώτησαν τον Ιησού αν επιτρέπεται από το νόμο να γίνονται θεραπείες το Σάββατο, για να βρουν αφορμή να τον κατηγορήσουν. 11 Αυτός τους είπε: «Ποιος από σας, αν έχει ένα πρόβατο και το Σάββατο του πέσει σ' ένα λάκκο δε θα το πιάσει να το βγάλει έξω; 12 Ένας άνθρωπος είναι πολύ ανώτερος από ένα πρόβατο. Ο νόμος, λοιπόν, επιτρέπει να κάνουμε το καλό την ημέρα του Σαββάτου». 13 Ύστερα λέει στον άρρωστο: «Τέντωσε το χέρι σου». Εκείνος το τέντωσε, και ξανάγινε γερό όπως το άλλο. 14 Τότε βγήκαν έξω οι Φαρισαίοι και ύστερα από σύσκεψη αποφάσισαν να τον εξοντώσουν».

Μτ 15, 4-9: «4 Ενώ ο Θεός έδωσε την εντολή, να τιμάς τον πατέρα σου και τη μητέρα σου, και όποιος κακολογεί τον πατέρα του ή τη μητέρα του να τιμωρείται με θάνατο, 5 εσείς λέτε, "όποιος πει στον πατέρα του ή στη μητέρα του: αυτό που μπορείς να ωφεληθείς από μένα το έχω κάνει δώρο στο ναό, απαλλάσσεται από την υποχρέωση να βοηθήσει τον πατέρα του". 6 Έτσι ακυρώσατε με την παράδοσή σας την εντολή του Θεού. 7 Υποκριτές! Καλά είπε για σας προφητικά ο Ησαΐας τούτα τα λόγια:

8 Αυτός ο λαός με προσεγγίζει με τα λόγια,
και με τα χείλη με τιμά,
η καρδιά τους όμως βρίσκεται πολύ μακριά μου.
9 Δεν ωφελεί που με λατρεύουν,
αφού διδάσκουν εντολές που επινόησαν οι άνθρωποι».

Μτ 21, 17: «Τότε πήγαν οι Φαρισαίοι κι έκαναν σύσκεψη πώς να τον παγιδέψουν με ερωτήσεις. 16 Έστειλαν, λοιπόν, τους μαθητές τους μαζί με τους Ηρωδιανούς και του είπαν: «Διδάσκαλε, ξέρουμε πως λες την αλήθεια και διδάσκεις αληθινά το θέλημα του Θεού, και δε φοβάσαι κανέναν γιατί δεν υπολογίζεις σε πρόσωπα. 17 Επιτρέπεται να πληρώνουμε φόρο στον αυτοκράτορα ή όχι;» 18 Ο Ιησούς κατάλαβε την πονηριά τους και τους είπε: «Γιατί προσπαθείτε να με παγιδέψετε, υποκριτές; 19 Δείξτε μου το νόμισμα που πληρώνουμε για φόρο». Εκείνοι του έφεραν ένα δηνάριο. 20 «Ποιανού είναι αυτή η εικόνα και η επιγραφή;» τους ρωτάει. 21 «Του αυτοκράτορα», του απαντούν. «Δώστε, λοιπόν», τους λέει, «στον αυτοκράτορα ό,τι ανήκει στον αυτοκράτορα, και στο Θεό ό,τι ανήκει στο Θεό». 22 Όταν το άκουσαν αυτό έμειναν κατάπληκτοι και τον άφησαν κι έφυγαν.».

Μτ 22, 36-40: «ένας απ' αυτούς, νομοδιδάσκαλος, για να τον φέρει σε δύσκολη θέση, του έκανε το εξής ερώτημα: 36 «Διδάσκαλε, ποια είναι η πιο μεγάλη εντολή στο νόμο;» 37 Αυτός του απάντησε: «Ν' αγαπάς τον Κύριο το Θεό σου μ' όλη την καρδιά σου, μ' όλη την ψυχή σου και μ' όλο το νου σου. 38 Αυτή είναι η

πρώτη και πιο μεγάλη εντολή. 39Δεύτερη, εξίσου σπουδαία με αυτήν: ν' αγαπάς τον πλησίον σου όπως τον εαυτό σου. 40Σ' αυτές τις δύο εντολές συνοψίζονται όλος ο νόμος και οι προφήτες».

Μτ 23, 1-4: Αντίθεση Φαρισαίων και μαθητών

1 Τότε ο Ιησούς μίλησε στο πλήθος και στους μαθητές του 2και τους είπε: «Τη θέση του Μωυσή ως δασκάλου την πήραν οι γραμματείς και οι Φαρισαίοι. 3Όσα λοιπόν σας λένε να τηρείτε, να τα τηρείτε και να τα πράττετε· να μην κάνετε όμως κατά τα έργα τους, γιατί λένε μόνο και δεν πράττουν. 4Φτιάχνουν φορτία βαριά, που δύσκολα σηκώνονται, και τα φορτώνουν στους ώμους των ανθρώπων, ενώ οι ίδιοι δε θέλουν ούτε με το δάκτυλό τους να τα κινήσουν. 5Όλα τα έργα τους τα πράττουν για να κάνουν καλή εντύπωση στους ανθρώπους. ...».

Μτ 23, 13-23 Ταλανισμός γραμματέων και Φαρισαίων (αποσπάσματα)

«13«Αλίμονό σας, γραμματείς και Φαρισαίοι, υποκριτές, γιατί κατατρώτε τις περιουσίες των χηρών, κάνετε όμως μεγάλες προσευχές για να φανείτε καλοί».

»Αλίμονό σας, οδηγοί τυφλοί, που λέτε: “όποιος ορκιστεί στο ναό ο όρκος του δεν πιάνει, όποιος όμως ορκιστεί στο χρυσάφι του ναού πρέπει να τηρήσει τον όρκο του”. 17Μωροί και τυφλοί, τι είναι μεγαλύτερο: το χρυσάφι ή ο ναός που αγιάζει το χρυσάφι;

»Αλίμονό σας, γραμματείς και Φαρισαίοι, υποκριτές, γιατί δίνετε στο ναό το ένα δέκατο από το δυόσμο, το άνηθο και το κύμινο, και δεν τηρείτε τις σπουδαιότερες εντολές του νόμου, τη δικαιοσύνη, την ευσπλαχνία και την πιστότητα. Αυτά όμως έπρεπε να κάνετε, χωρίς βέβαια να παραμελείτε κι εκείνα».

Μτ 28, 19-20: «Πηγαίνετε λοιπόν και κάνετε μαθητές μου όλα τα έθνη, βαφτίζοντάς τους στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος 20και διδάξτε τους να τηρούν όλες τις εντολές που σας έδωσα».

Λκ 2, 39: «Όταν έκαναν όλα όσα πρόσταζε ο νόμος του Κυρίου, γύρισαν στη Γαλιλαία, στην πόλη τους τη Ναζαρέτ».

Ιω 1, 17: «Ο νόμος δόθηκε δια του Μωυσέως, η χάρη η θεϊκή όμως και η αλήθεια ήρθε σ' εμάς δια του Ιησού Χριστού».

Ιω 7, 23: «Ένα βρέφος, λοιπόν, περιτέμνεται ακόμα και το Σάββατο, για να μην καταλυθεί ο νόμος του Μωυσή, κι εσείς οργίζεστε εναντίον μου επειδή θεράπευσα ολόκληρον άνθρωπο το Σάββατο!».

Ιω 13, 34: «... Σας δίνω μια νέα εντολή, να αγαπάτε ο ένας τον άλλο. Όπως σας αγάπησα εγώ, να αγαπάτε κι εσείς ο ένας τον άλλο. 35Έτσι θα σας ξεχωρίζουν όλοι πως είστε μαθητές μου, αν έχετε αγάπη ο ένας για τον άλλο».

Πραξ 15, 1-29: Η σύνοδος των Ιεροσολύμων

«1 Μερικοί χριστιανοί που ήρθαν από την Ιουδαία δίδασκαν τους αδερφούς: «Αν δεν περιτέμενεσθε, όπως προστάζει ο νόμος του Μωυσή, δεν μπορείτε να σωθείτε». 2Επειδή έγινε αναστάτωση και συζήτηση μεγάλη ανάμεσα στον Παύλο και τον Βαρνάβα από τη μια, και σ' αυτούς από την άλλη, αποφασίστηκε ν' ανέβουν ο Παύλος και ο Βαρνάβας και μερικοί άλλοι από τους χριστιανούς της Αντιόχειας στα Ιεροσόλυμα, για να λύσουν εκεί το ζήτημα αυτό με τους αποστόλους και τους πρεσβυτέρους. 4Όταν έφτασαν στην Ιερουσαλήμ, τους έγινε υποδοχή από τα μέλη της εκκλησίας, από τους αποστόλους και από τους πρεσβυτέρους. Αυτοί τους διηγήθηκαν όσα ο Θεός είχε κάνει μ' αυτούς, και ότι έδωσε και στους εθνικούς τη δυνατότητα να πιστέψουν. 5Σηκώθηκαν όμως μερικοί από την παράταξη των Φαρισαίων που είχαν πιστέψει, κι έλεγαν ότι πρέπει τους εθνικούς να τους περιτέμνουν και να απαιτούν να τηρούν το νόμο του Μωυσή.

6Συγκεντρώθηκαν, λοιπόν, οι απόστολοι και οι πρεσβύτεροι για να εξετάσουν το θέμα. 7Αφού έγινε πολλή συζήτηση, έλαβε το λόγο ο **Πέτρος** και τους είπε: «Αδερφοί, εσείς ξέρετε καλά ότι ο Θεός από παλιά με διάλεξε από όλους μας εμένα, για ν' ακούσουν οι εθνικοί από το στόμα μου το λόγο του ευαγγελίου και να πιστέψουν. 8Και ο Θεός, που γνωρίζει τις καρδιές των ανθρώπων, έδωσε σημάδι ότι κι αυτοί μπορούν να σωθούν, χορηγώντας τους το Άγιο Πνεύμα όπως και σ' εμάς. 9Δεν έκανε καμιά διάκριση ανάμεσα σ' εμάς και σ' αυτούς, αλλά καθάρισε με την πίστη τις καρδιές τους. 10Τώρα, λοιπόν, γιατί προκαλείτε το Θεό, θέλοντας να φορτώσετε στον τράχηλο των χριστιανών ένα βάρος, που ούτε οι πρόγονοί μας ούτε εμείς μπορέσαμε να σηκώσουμε; 11Αντίθετα, πιστεύουμε ότι θα μας σώσει η χάρη του Κυρίου Ιησού, με τον ίδιο τρόπο που θα σώσει κι εκείνους».

12Όλο το πλήθος σώπασε, και όλοι άκουγαν το **Βαρνάβα και τον Παύλο** να διηγούνται τα θαύματα που έκανε ο Θεός μέσω αυτών στους εθνικούς. 13Όταν τελείωσαν, μίλησε ο Ιάκωβος: «Ακούστε με, αγαπητοί αδερφοί. 14Ο Συμεών-Πέτρος διηγήθηκε πώς ο Θεός για πρώτη φορά φρόντισε να φτιάξει από τους εθνικούς ένα λαό δικό του. 15Μ' αυτό συμφωνούν τα λόγια των προφητών, οι οποίοι έχουν γράψει:

16 Ύστερα απ' αυτά θα επιστρέψω
και θ' ανοικοδομήσω τον οίκο του Δαβίδ τον γκρεμισμένο,
και τα ερείπιά του θα τ' ανοικοδομήσω
και θα τα ανορθώσω,

17 για να ζητήσουν τον Κύριο οι υπόλοιποι άνθρωποι
και όλα τα έθνη που θα 'χουν γίνει δικός μου λαός.

Εγώ, ο Κύριος, τα λέω αυτά,
κι εγώ θα τα πραγματοποιήσω όλα.

18»Ο Θεός αποφάσισε προαιωνίως όλα τα έργα του. 19Γι' αυτό εγώ έχω τη γνώμη να μην επιβαρύνουμε τους εθνικούς που επιστρέφουν στο Θεό, 20αλλά να τους στείλουμε μια επιστολή και να τους καθορίσουμε να φυλάγονται από τους μολυσμούς των ειδωλοθύτων, από την πορνεία, από τη βρώση πνιγμένου ζώου και από τη πόση αίματος ζώου. 21Αυτές οι διατάξεις του Μωυσή είναι πασίγνωστες, γιατί από τα παλιά χρόνια διαβάζονται σε κάθε πόλη στις συναγωγές κάθε Σάββατο».

Η απόφαση της Συνόδου

22Τότε αποφάσισαν οι απόστολοι και οι πρεσβύτεροι μαζί με όλη την εκκλησία να εκλέξουν από ανάμεσά τους μερικούς που να τους στείλουν στην Αντιόχεια μαζί με τον Παύλο και το Βαρνάβα. Έτσι, εξέλεξαν τον Ιούδα, που λεγόταν και Βαρσαββάς, και το Σίλα, ανθρώπους με εξέχουσα θέση ανάμεσα στους χριστιανούς, 23και τους έδωσαν να μεταφέρουν την ακόλουθη επιστολή:

«Οι απόστολοι, οι πρεσβύτεροι και οι αδερφοί, χαιρετούν τους αδερφούς που προέρχονται από τους εθνικούς στην Αντιόχεια, στη Συρία και στην Κιλικία. 24Επειδή ακούσαμε ότι μερικοί από μας ήρθαν και σας τάραξαν με τα λόγια τους και κλόνισαν τις ψυχές σας, χωρίς να τους έχουμε δώσει εντολή εμείς, 25αποφασίσαμε ομόφωνα να εκλέξουμε μερικούς άντρες και να τους στείλουμε σ' εσάς, μαζί με τους αγαπητούς μας Βαρνάβα και Παύλο, 26που έχουν αφιερώσει τη ζωή τους στο έργο του Κυρίου μας, του Ιησού Χριστού. 27Στείλαμε, λοιπόν, τον Ιούδα και το Σίλα, οι οποίοι θα σας πουν και προφορικά τα ίδια πράγματα. 28Δηλαδή: αποφασίστηκε ως σωστό από το Άγιο Πνεύμα και από μας να μη σας επιβάλουμε κανένα πρόσθετο βάρος, εκτός από αυτά τα αναγκαία: 29να απέχετε από τα ειδωλόθυτα, το αίμα, το κρέας από πνιγμένα ζώα και την πορνεία. Αν φυλάγεστε από αυτά, θα κάνετε το σωστό. Υγιαίνετε».».

Ρωμ 2, 14. 18: «Όσο για τα άλλα έθνη, που δε γνωρίζουν το νόμο, πολλές φορές κάνουν από μόνοι τους αυτό που απαιτεί ο νόμος. Αυτό δείχνει πως, αν και δεν τους δόθηκε ο νόμος, μέσα τους υπάρχει νόμος. ... Ξέρεις ακόμα το θέλημα του Θεού, κι ο νόμος σε καθοδηγεί να διαλέγεις το καλό».

Ρωμ 3, 20: «...με τα έργα που επιβάλλει ο νόμος, κανένας δεν μπορεί να δικαιωθεί. Το μόνο που καταφέρνει με το νόμο είναι να συνειδητοποιήσει τη δύναμη της αμαρτίας».

Πώς σώζει ο Θεός τον άνθρωπο

21Τώρα όμως έγινε αυτό που είχαν προαναγγείλει ο νόμος και οι προφήτες: αποκαλύφθηκε στον κόσμο η σωτήρια επέμβαση του Θεού, χωρίς τη μεσολάβηση του νόμου. 22Η σωτήρια αυτή επέμβαση του Θεού απευθύνεται, δια μέσου της πίστεως στον Ιησού Χριστό, σε όλους τους ανθρώπους και ο Θεός σώζει όλους όσοι πιστεύουν, χωρίς να κάνει διάκριση Ιουδαίων και εθνικών. 23Γιατί όλοι έχουν αμαρτήσει και βρίσκονται μακριά από τη δόξα του Θεού. 24Ο Θεός όμως τους δικαιώνει χωρίς αντάλλαγμα, με τη χάρη του. Γι' αυτό έστειλε τον Ιησού Χριστό να μας ελευθερώσει από την αμαρτία. 25Ο Θεός τον όρισε να γίνει, με το σταυρικό του θάνατο, ο εξιλασμός των αμαρτιών δια της πίστεως δείχνοντας την αγάπη του και συγχωρώντας τις αμαρτίες που έγιναν στο παρελθόν 26εξαιτίας της ανεκτικότητάς του. Έτσι ο Θεός φανερώνει την αγάπη του στον έσχατο αυτό καιρό, και δείχνει καθαρά ότι είναι και δίκαιος και δικαιώνει όποιον πιστεύει στον Ιησού.

27Τι έγινε λοιπόν με την καύχησή μας; Έσβησε. Σε ποιο νόμο θα μπορούσε να στηριχτεί; Στο νόμο της επιταγής των έργων; Όχι, αλλά στην αρχή της σωτηρίας δια της πίστεως. 28Πιστεύουμε, λοιπόν, πως ο άνθρωπος σώζεται όχι με την τήρηση των εντολών του νόμου, αλλά με την πίστη του στο Θεό. 29Η μήπως ο Θεός είναι μόνο για τους Ιουδαίους; Δεν είναι και για τους εθνικούς; Και βέβαια είναι. 30Αφού ένας είναι ο Θεός, που σώζει τόσο τους Ιουδαίους όσο και τους

άλλους ανθρώπους μόνο με την πίστη. 31Μήπως όμως με την πίστη καταργούμε το νόμο; Ποτέ τέτοιο πράγμα· αντίθετα, δίνουμε στο νόμο την πραγματική του θέση».

Ρωμ 7, 6-7: «Τώρα όμως δεν ισχύει πια για μας ο νόμος, γιατί πεθάναμε και λυτρωθήκαμε από την εξουσία του. Και υπηρετούμε το Θεό όχι με τον παλιό τρόπο, που απαιτούσε το γράμμα του νόμου, αλλά με τον καινούριο τρόπο, όπως μας καθοδηγεί το Άγιο Πνεύμα». «Πού καταλήγουμε; Πως ο νόμος είναι αμαρτία; Ποτέ τέτοιο πράγμα! Χωρίς το νόμο όμως δε θα γνώριζα τη δύναμη της αμαρτίας. Δε θα ήξερα τι είναι αμαρτωλή επιθυμία, αν ο νόμος δεν έλεγε: Μην έχεις αμαρτωλές επιθυμίες».

Α Κορ 6, 12: «Μερικοί μεταξύ σας λένε: «Όλα μου επιτρέπονται». Σωστά· όλα όμως δεν είναι προς το συμφέρον».

Γαλ 2, 16: «Ξέρουμε όμως πως ο άνθρωπος δεν μπορεί να σωθεί με την τήρηση των διατάξεων του νόμου. Αυτό γίνεται μόνο με την πίστη στον Ιησού Χριστό. Γι' αυτό κι εμείς πιστέψαμε στον Ιησού Χριστό, για να δικαιωθούμε με την πίστη στο Χριστό κι όχι με την τήρηση του νόμου· γιατί με τα έργα του νόμου δε θα σωθεί κανένας άνθρωπος».

Γαλ 2, 21: «Αν όμως η σωτηρία εξασφαλίζεται με την τήρηση του νόμου, τότε ο Χριστός πέθανε χωρίς λόγο».

Γαλ 3, 11-12: «Κι είναι ολοφάνερο πως με το νόμο κανένας δεν πετυχαίνει τη σωτηρία από το Θεό, αφού, σύμφωνα με τη Γραφή, ο δίκαιος εξαιτίας της πίστεώς του θα ζήσει. 12Ο νόμος όμως δε δέχεται ότι σώζεται κανείς από την πίστη, παρά ότι ο άνθρωπος που τηρεί τις εντολές, αυτός θα ζήσει απ' αυτές».

Γαλ 3, 19-21: «Τότε, γιατί δόθηκε ο νόμος; Προστέθηκε για να φανεί πόσο πολύ παραβαίνουν οι άνθρωποι το θέλημα του Θεού. Ίσχυσε όμως ωςότου να έρθει ο απόγονος του Αβραάμ, για τον οποίο μιλούσε η υπόσχεση του Θεού. Ο νόμος δόθηκε με τη μεσολάβηση αγγέλων με το χέρι ενός μεσίτη. Ο μεσίτης, όμως, είναι περιττός όταν υπάρχει ένα μόνο πρόσωπο· και το ένα αυτό πρόσωπο είναι ο Θεός. Είναι, λοιπόν, αντίθετος ο νόμος προς τις υποσχέσεις του Θεού; Καθόλου! Πάντως, αν ο νόμος που δόθηκε στους ανθρώπους είχε τη δύναμη να δίνει ζωή, η σωτηρία θα προερχόταν πραγματικά από το νόμο».

Γαλ 3, 23-24: «Πραγματικά, πριν έρθει ο Χριστός, μας φρουρούσε ο νόμος. Ήμασταν φυλακισμένοι, ώσπου να φανερωθεί ο μελλοντικός σωτήρας μας. Ο νόμος, λοιπόν, ήταν σκληρός παιδονόμος για μας, ώσπου εμφανίστηκε ο Χριστός, οπότε η πίστη μας σ' αυτόν μας χάρισε τη σωτηρία».

Γαλ 5, 6: «Άλλωστε εκεί που κυριαρχεί ο Ιησούς Χριστός δεν έχει καμιά σημασία ούτε αν κάνεις περιτομή ούτε αν δεν κάνεις· σημασία έχει η πίστη στο Χριστό, η οποία εκδηλώνεται έμπρακτα με αγάπη».

Γαλ 5, 13-15: «Ο Θεός, λοιπόν, αδερφοί μου, σας κάλεσε για να ζήσετε ελεύθεροι. Μόνο να μη γίνει η ελευθερία αφορμή για αμαρτωλή διαγωγή, αλλά με αγάπη να υπηρετείτε ο ένας τον άλλο. 14Άλλωστε όλος ο νόμος συνοψίζεται σε μια φράση: Στο ν' αγαπήσεις τον πλησίον σου σαν τον εαυτό σου. 15Αν όμως δαγκάνετε και τρώτε ο ένας τον άλλον, προσέξτε μήπως αλληλοεξοντωθείτε».

Γαλ 22-23: «...ο καρπός του Αγίου Πνεύματος είναι η αγάπη, η χαρά, η ειρήνη, η μακροθυμία, η καλοσύνη, η αγαθότητα, η πίστη, 23η πραότητα, η εγκράτεια. Τίποτε απ' αυτά δεν καταδικάζει ο νόμος».

Γαλ 6, 2: «Να σηκώνετε ο ένας το φορτίο του άλλου, κι έτσι θα εφαρμόσετε πλήρως το νόμο του Χριστού».

Α Τιμ 1, 8. 9: «Εμείς όμως ξέρουμε ότι ο νόμος είναι καλός, αν τον χρησιμοποιεί κανείς όπως πρέπει γνωρίζοντας και τούτο: Ότι ο νόμος δεν ορίστηκε για κείνον που κάνει ό,τι θέλει ο Θεός, αλλά για κείνους που δε λογαριάζουν το σωστό και το δίκαιο ούτε υποτάσσονται σ' αυτό. Ορίστηκε για τους ασεβείς και τους αμαρτωλούς, για όσους δεν έχουν ούτε ιερό ούτε όσιο, για τους πατροκτόνους και τους μητροκτόνους, για τους φονιάδες,...».

Αναλύοντας:

«Σιωπηλό ερέθισμα με κείμενο»

1. Παραδείγματα θρησκευτικού νόμου/θρησκευτικής εντολής:

α. Από τον Δεκάλογο

1. Να τιμάς τον πατέρα σου και τη μητέρα σου...
2. Μη φονεύσεις.
3. Μη μοιχεύσεις.
4. Μην κλέψεις.
5. Μην καταθέσεις ψεύτικη μαρτυρία ενάντια στους συνανθρώπους σου.
6. Μην επιθυμήσεις τίποτε απ' ό,τι ανήκει στο συνάνθρωπό σου

β - «Αγάπα και κάνε ό,τι θες» (Ι. Αυγουστίνος)

2. Ελευθερία και υπακοή

«Χωρίς ελευθερία λοιπόν η υπακοή είναι δουλεία και χωρίς υπακοή η ανθρώπινη ελευθερία δεν διαφέρει καθόλου από την αυθαιρεσία. ...η ελευθερία προσφέρεται μόνο από το Θεό κι η υπακοή του ανθρώπου ανάγεται στο Θεό. ...η ελευθερία είναι μια εσωτερική απολύτρωση του ανθρώπου από το «εγώ», στη θέση του οποίου μπαίνει ο Θεός και ο κόσμος ολόκληρος».

Γιούλτσης Β. Τ. (2011). Ελευθερία και υπακοή στην Ορθόδοξη Χριστιανική Ηθική.
Πηγή: <https://www.pemptousia.gr/2011/08/eleftheria-ke-ipakoi-stin-orthodoxi-chr/> :

3. Ανθρώπινη ελευθερία και θέλημα του Θεού

«...Με την έλευση της μετανεωτερικότητας (συμβατικά μετά το 1900) η έμφαση δεν δίνεται πλέον στην αυτοπειθαρχία που αποσκοπεί στη συσσώρευση και τις

μακροπρόθεσμες επιδιώξεις. Αυτό που καταφάσκει τώρα είναι η βραχυπρόθεσμη απόλαυση, το στιγμιαίο και το αυθόρμητο, κι αυτή η στάση οδηγεί, όπως είναι φυσικό, στην απόρριψη του εξωτερικού ελέγχου, της πειθάρχησης και κάθε μορφής περιορισμού. Η ελικρίνεια ως κυρίαρχη αρετή αντικαθίσταται από την αυθεντικότητα, την ικανότητα δηλαδή του ατόμου να ζει σύμφωνα με τις πιο μύχιες παρωθήσεις, καταβολές ή υπαρξιακές του ανάγκες, την επιθυμία να μιλά και να ενεργεί χωρίς να ενδιαφέρεται για συμβάσεις και τυπικότητες. (Συνθήματα όπως Θέλουμε τον κόσμο και τον θέλουμε τώρα και διαφημιστικές καμπάνιες όπως Οι επιθυμίες σας δεν μπορούν να περιμένουν και follow your heart εκφράζουν πολύ χαρακτηριστικά αυτό το κλίμα).

... Για τους χριστιανούς η ελευθερία δεν ήταν ποτέ κάτι το δεδομένο, πολύ δε περισσότερο δεν ήταν, για να χρησιμοποιήσουμε τη σύγχρονη γλώσσα, ένα από τα ανθρώπινα δικαιώματα, αλλά θεωρούνταν ως δώρο. Λησμονώντας το αυτό και βγάζοντας από το οπτικό του πεδίο τον δωρεοδότη Θεό ο σύγχρονος άνθρωπος οδηγείται σε ένα εφιαλτικό αδιέξοδο. Από τη μια πλευρά του νομίσματος δεσπόζει το προμηθεϊκό όραμα ενός ανθρώπου ελεύθερου από τους θεούς, ενός ανθρώπου που στις μέρες μας, μέσα από τις εξελίξεις στο χώρο της βιοτεχνολογίας, επιχειρεί να ελευθερωθεί ακόμη και από τα όρια που του θέτει η ίδια η βιολογική του φύση· που φιλοδοξεί να διαμορφώσει και να μεταμορφώσει το σώμα του, το φύλο του, τους απογόνους του, το περιβάλλον του, σύμφωνα με τις ιδιοσυγκρασιακές του προτιμήσεις. Και από την άλλη πλευρά το φωτεινό όραμα εκβάλλει στο σκοτεινό εφιάλτη ενός κόσμου και μιας ανθρώπινης ζωής που κυβερνάται από απρόσωπες οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές δομές εξουσίας, έναν κόσμο που τη θέση της ελευθερίας παίρνει η θέληση για ισχύ και η συνακόλουθη ασυδοσία.

...η γνήσια ανθρώπινη ελευθερία είναι το τέλος, ο στόχος προς τον οποίο οδηγεί ο Νόμος.

...η ελευθερία δεν συνίσταται στην ατελεύτητη δυνατότητα επιλογών, αλλά στη συγκρότηση μιας προσωπικότητας και ενός χαρακτήρα για τον οποίο συγκεκριμένες επιλογές απλούστατα δεν τίθενται ποτέ σε εσωτερική διαβούλευση¹. Αν η σημερινή συγκυρία χαρακτηρίζεται από τη συνεχή εναλλαγή ρόλων και προσωπείων με τελικό αποτέλεσμα την αδυναμία του ανθρώπου να ανασυνθέσει τη ζωή του κατά τρόπο συνεκτικό, η χριστιανική προοπτική, θέτοντας τη μεταμόρφωση του χαρακτήρα βάσει των εντολών του Θεού στο κέντρο της προσοχής, τον κάνει και πάλι ικανό να αξιώσει την προσωπική του ζωή ως πραγματικά δική του.

... Στην αρχαία αθηναϊκή δημοκρατία η ελευθερία συνδεόταν με ένα πολύ έντονο συναίσθημα του ανήκειν σε μια πολιτική κοινότητα· οι γυναίκες, οι δούλοι, τα παιδιά δεν ήταν ελεύθεροι, υπό την έννοια πως δεν μετείχαν στην κοινότητα που αποφάσιζε και συζητούσε τα της πολιτείας. Η έννοια αυτή της ελευθερίας προϋποθέτει επομένως την ιδέα μιας αλληλεγγύης, την ιδέα μιας κοινότητας που συλλαμβάνει τον εαυτό της ως ολότητα². Στην περίπτωση των χριστιανών η ελευθερία συνεπάγεται έτσι τη μετοχή στην Εκκλησία ως του Σώματος του Χριστού.

...πρέπει να επισημανθεί πως η πορεία προς την ελευθερία δεν είναι για τον άνθρωπο μια μοναχική πορεία. Προϋποθέτει, την εκκλησία, μια κοινότητα ανθρώπων που ενώ ζουν μέσα στον κόσμο δεν διαμορφώνουν τη ζωή τους με τα

¹ Βλ. Stanley Hauerwas, *The Peaceable Kingdom*, University of Notre Dame Press, 1983, p. 7-8.

² Βλ. Κορνήλιος Καστοριάδης, *Η ελληνική ιδιαιτερότητα*, Τόμος Β', *Η Πόλις και οι νόμοι*, μετάφρ. Ζωή Καστοριάδη, Κριτική, Αθήνα, σ. 49-50.

κριτήρια του κόσμου, ούτε με κάποιον δήθεν υπερατομικό Ορθό Λόγο, κοινό σε όλους τους ανθρώπους, αλλά μέσα από μια σειρά πρακτικών που οδηγούν σε ένα άλλο ήθος, το ήθος που παράγει η υπακοή στο Νόμο του Θεού. Η λατρεία του Θεού, η μετοχή στην κοινή τράπεζα της Ευχαριστίας, η προσευχή, η ελεημοσύνη, η συγχώρηση, η άσκηση, είναι οι πρακτικές εκείνες που βιώνει η κοινότητα και στις οποίες εντάσσεται κάθε νέο μέλος της.

...θα πρέπει να εμβαθύνουμε λίγο ακόμη στην πνευματική παράδοση της εκκλησίας. Εκεί θα διακρίνουμε δύο βασικά στάδια σ' αυτή την πορεία. Στο πρώτο, ο άνθρωπος αρχίζει την προσπάθεια αποδοχής και εφαρμογής του Νόμου του Θεού ενώ παράλληλα μέσα του βαθιά κάτι δυσφορεί. Η προσπάθεια και ο αγώνας για την εφαρμογή του θελήματος του Χριστού γίνεται «μη θελούσης της καρδιάς»³. Αυτή είναι η κατάσταση την οποία με τόσο εξαιρετικό και σπαρακτικό ρεαλισμό περιγράφει ο απόστολος Παύλος στην επιστολή του προς Ρωμαίους: «Εσωτερικά συμφωνώ και χαίρομαι με όσα λέει ο νόμος του Θεού. Διαπιστώνω όμως πως η πράξη μου ακολουθεί έναν άλλο νόμο, που αντιστρατεύεται στο νόμο με τον οποίο συμφωνεί η συνείδηση μου: είναι ο νόμος της αμαρτίας που κυριαρχεί στην ύπαρξή μου και με κάνει αιχμάλωτό της. Τι δυστυχημένος, αληθινά, που είμαι! Ποιος μπορεί να με λυτρώσει από την ύπαρξη αυτή, που έχει υποταχθεί στο θάνατο;»⁴. Αν όμως ο άνθρωπος επιμένει στην προσπάθεια και τον αγώνα παρά τις αντιξοότητες και τις οχλήσεις, τότε η εσωτερική του κατάσταση αρχίζει σταδιακά, σχεδόν ανεπαίσθητα, να μεταβάλλεται και εισέρχεται στο δεύτερο στάδιο για το οποίο μιλήσαμε. Τότε, όπως γράφει ο Άγιος Μακάριος ο Αιγύπτιος: «βλέποντας ο Κύριος αυτή του την προαίρεση και τον καλό ζήλο, πως δηλαδή πιέζει τον εαυτό του πάντοτε στη μνήμη του Θεού, και στο καλό πάντα, και στην ταπεινοφροσύνη και στην πραότητα και στην αγάπη· και πως, ενώ δεν θέλει η καρδιά, πιέζει και οδηγεί, με όση δύναμη έχει, τον εαυτό του με τη βία, τον σπλαχνίζεται· και τον λυτρώνει από τους εχθρούς του και από την αμαρτία που κατοικεί μέσα του, τον γεμίζει Πνεύμα Άγιο και έτσι στο εξής χωρίς βία και κόπο πραγματοποιεί πάντοτε όλες τις εντολές του Κυρίου αληθινά· μάλλον ο Κύριος πραγματοποιεί μέσα του τις ίδιες τις δικές του εντολές, και τους καρπούς του Πνεύματος, όταν καρποφορεί καθαρό καρπό»⁵».

Γκανάς, π. Ευ. (2012). Ανθρώπινη ελευθερία και θέλημα του Θεού. Στο <http://www.antifono.gr/portal/%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B5%CF%82/%CE%B8%CE%B5%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1-%CE%B3%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%BA%CE%B5%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1/%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%80%CF%84%CF%8C%CF%82-%CE%BB%CF%8C%CE%B3%CE%BF%CF%82/3503-%CE%91%CE%BD%CE%B8%CF%81%CF%8E%CF%80%CE%B9%CE%BD%CE%B7-%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CF%85%CE%B8%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B8%CE%AD%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%98%CE%B5%CE%BF%CF%8D.html>

4. Μια νέα ζωή

«Αντίθετα προς τις κοινωνίες που οργανώνουν τα διάφορα "πρέπει" σε κώδικα, σε σύστημα ηθικής, σκοπός της Εκκλησίας δεν είναι να προσφέρει ένα σύστημα ηθικής, δηλαδή λεπτομερείς καταλόγους καλών και κακών πράξεων ή κανόνες καλής συμπεριφοράς. Αυτό που προσφέρει είναι η δυνατότητα μιας νέας ζωής, που προκύπτει, όπως είπαμε παραπάνω, από τη δημιουργία σχέσης με το Θεό. Όπως θα

³ Η φράση ανήκει στον άγιο Μακάριο τον Αιγύπτιο.

⁴ Ρωμ 7, 22-25.

⁵ Μακάριος Αιγύπτιος, Περί φυλακής καρδιάς, ΒΕΠΕΣ, 42, σ.186.

δούμε ειδικότερα σε επόμενα μαθήματα, η Εκκλησία προτείνει στον άνθρωπο τον τρόπο ζωής της, για να αποφασίσει ο ίδιος ελεύθερα αν θα τον επιλέξει. Τον τρόπο ζωής της η Εκκλησία τον έχει καταγράψει σε σύντομες διατυπώσεις που ονομάζονται δόγματα. Ο πολύς κόσμος έχει την εντύπωση πως δόγμα είναι ένα αφηρημένο, εγκεφαλικό κι άσχετο προς την καθημερινή ζωή αξίωμα, που ο άνθρωπος πρέπει να το δεχτεί σαν ιδεολογία. Στην παράδοση της Εκκλησίας, όμως, δόγμα είναι η καταγραφή αληθειών που της έχουν αποκαλυφθεί και, ταυτόχρονα, η συμπύκνωση ενός τρόπου ζωής. Οι δογματικοί ορισμοί, δηλαδή, είναι καταγραφή της αποκεκαλυμμένης αλήθειας, την οποία η Εκκλησία ήδη τη ζει και προ της καταγραφής της. Όταν η Εκκλησία αποφαινεται δογματικώς, μαρτυρεί γι' αυτό που τη δομεί και τη ζωοποιεί.

Τι σημαίνει π.χ. για τον άνθρωπο το Τριαδικό δόγμα; Αν είναι κάτι που ο πιστός καλείται να το δεχτεί απλώς λεκτικά ή εγκεφαλικά, τότε δεν φαίνεται ότι θα άλλαζε κάτι στη ζωή του ανθρώπου, αν τη θέση αυτού του δόγματος την έπαιρνε λ.χ. η αποδοχή ενός μονοπρόσωπου θεού. Αν δούμε, όμως, το δόγμα ως διατύπωση της εκκλησιαστικής εμπειρίας και ως μοντέλο τρόπου ζωής, θα βλέπαμε το εξής: Ο Θεός του Χριστιανισμού είναι Τριάδα, τρία Πρόσωπα ισότιμα μεταξύ τους, και το καθένα μοναδικό κι ανεπανάληπτο. Ο Θεός του Χριστιανισμού δεν είναι μια μοναχική ύπαρξη είναι μια αγαπητική συντροφιά αδιάκοπη και άφθαρτη. Καλώντας, λοιπόν, η Εκκλησία τον άνθρωπο να δημιουργήσει σχέση με το Θεό, τον καλεί να γίνει κοινωνός του τρόπου ζωής του Θεού. Να βιώσει, δηλαδή, ως καθημερινό τρόπο ζωής την αγάπη, την ισότητα, τη μοναδικότητα του καθενός και τη συνύπαρξη όλων. Ο Χριστιανός που σοβαρολογεί για την πίστη του σε Θεό Τριαδικό, δεν μπορεί να εγκολπωθεί ούτε τον ατομικισμό, ούτε και τη μαζοποίηση του ανθρώπου, των κοινωνιών και των πολιτευμάτων του.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο πρέπει να κατανοούνται και οι εντολές του Θεού που βρίσκονται στην Αγία Γραφή, καθώς και οι διάφοροι κανόνες της Εκκλησίας. Για να προσεγγίσουμε τη φυσιογνωμία και τη λειτουργία τους δε θα πρέπει να χρησιμοποιούμε δικανική* ορολογία, αλλά μάλλον ιατρική. Οι εντολές, δηλαδή, δεν είναι ποινικοί νόμοι που αν παραβιαστούν θα επιβληθεί κάποια ποινή από κάποιον θεό δικαστή, αλλά μάλλον ιατρικές οδηγίες, όπως π.χ. η οδηγία ότι ο οργανισμός του ανθρώπου χρειάζεται νερό. Από κει και πέρα αρχίζει η προσωπική ευθύνη του καθενός. Αν κάποιος δεν προστρέξει στην πηγή, τα αποθέματα νερού στο σώμα του θα εξαντληθούν και θα πάθει αφυδάτωση. Η παραμέληση, δηλαδή, της ιατρικής αυτής οδηγίας οδηγεί σε κάποιο κακό, το κακό αυτό όμως είναι η συνέπεια μιας προσωπικής επιλογής - όχι ποινή την οποία επιβάλλει ο γιατρός ούτε, βεβαίως, η ίδια η πηγή! Όλες οι εντολές, δηλαδή, αφορούν την ύπαρξη του ανθρώπου και τους τρόπους σύνδεσής της με την πηγή της ζωής, δηλαδή το Θεό. Όσον αφορά τους περιορισμούς που φαίνεται να εμπεριέχουν, θα μπορούσαν να παρομοιαστούν και με τους περιορισμούς που οι αθλητές θέτουν στη ζωή τους προκειμένου να διατηρήσουν και να βελτιώσουν τη φυσική τους κατάσταση. Στην ουσία, δηλαδή, πρόκειται για ασφαλιστικές δικλείδες, που εξασφαλίζουν στον άνθρωπο την ελευθερία από τις δυνάμεις της φθοράς, του ατομικισμού και του θανάτου που караδοκούν να τον δουλώσουν».

5. **Μάρκος Ερημίτης:** "Και οι εντολές ακόμα, δεν ξεριζώνουν την αμαρτία - αυτό έχει κατορθωθεί μόνο με τον Σταυρό - αλλά διαφυλάσσουν τους όρους της ελευθερίας που μας δόθηκε" (PG 65,992).

Από το σχολικό βιβλίο των Θρησκευτικών της Γ' Λυκείου, σ. 22.

Εφαρμόζοντας:

«Διάδρομος συνείδησης»

1. Πραξ 5, 29: «Πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μάλλον ἢ ἀνθρώποις»

Μετάφραση: «Πιο πολύ πρέπει να υπακούμε στο Θεό παρά στους ανθρώπους»

2. Πραξ 5, 12-42: «12Μέσω των αποστόλων γίνονταν πολλά εκπληκτικά θαύματα στο λαό. Οι πιστοί συνήθιζαν να συγκεντρώνονται όλοι μαζί στη Στοά του Σολομώντα. 13Από τους άλλους που ήταν στο ναό κανείς δεν τολμούσε να προσκολληθεί σ' αυτούς, όμως ο λαός τούς είχε σε μεγάλη υπόληψη. 14Όλο και περισσότερα πλήθη από άντρες και γυναίκες πίστευαν στον Κύριο και γίνονταν μέλη της εκκλησίας. 15Ακόμη και στις πλατείες έφερναν τους ασθενείς και τους ξάπλωναν σε κρεβάτια και σε φορεία, για να πέσει πάνω σε κάποιον απ' αυτούς έστω και η σκιά του Πέτρου όταν αυτός ερχόταν. 16Κι από τις πόλεις που ήταν γύρω στην Ιερουσαλήμ συνέρρεε το πλήθος, φέρνοντας αρρώστους κι άλλους που τους βασάνιζαν πνεύματα πονηρά· κι όλοι αυτοί γιατρεύονταν.

Οι απόστολοι οδηγούνται στο συνέδριο

17Τότε ο αρχιερέας και όλοι όσοι ήταν μαζί του, δηλαδή αυτοί που ανήκαν στο κόμμα των Σαδδουκαίων, γεμάτοι φθόνο 18έπιασαν τους αποστόλους και τους έβαλαν στη φυλακή. 19Αλλά, τη νύχτα, ένας άγγελος Κυρίου άνοιξε τις πόρτες της φυλακής, τους έβγαλε έξω και τους είπε. 20«Πηγαίνετε στο ναό και κηρύξτε στο λαό το μήνυμα γι' αυτή την καινούρια ζωή». 21Αυτοί υπάκουσαν· πήγαν πολύ πρωί στο ναό και δίδασκαν. Στο μεταξύ, έφτασε ο αρχιερέας και οι δικοί του, συγκάλεσαν το συνέδριο και όλη τη γερουσία των Ισραηλιτών, και έστειλαν στη φυλακή να φέρουν τους αποστόλους. 22Όταν όμως πήγαν οι φύλακες, δεν τους βρήκαν στη φυλακή. Γύρισαν λοιπόν και ανάφεραν: 23«Τη φυλακή τη βρήκαμε κλεισμένη και καλά ασφαλισμένη· οι φύλακες στέκονταν μπροστά στις πόρτες· όταν όμως ανοίξαμε, δε βρήκαμε κανέναν μέσα». 24Μόλις άκουσαν τα λόγια αυτά, ο ιερέας και ο διοικητής της φρουράς του ναού και οι αρχιερείς απορούσαν κι έλεγαν τι να συνέβη με τους αποστόλους. 25Τότε έφτασε κάποιος και τους ανάγγειλε: «Οι άνθρωποι που βάλατε στη φυλακή, βρίσκονται στο ναό και διδάσκουν το λαό». 26Τότε ο διοικητής πήγε μαζί με τη φρουρά και τους έφερε, όχι με τη βία, γιατί φοβούνταν μη λιθοβοληθούν από το λαό.

27Τους έφεραν λοιπόν και τους έβαλαν να σταθούν μπροστά στο συνέδριο. Ο αρχιερέας τούς ρώτησε: 28«Δε σας διατάξαμε να μη διδάσκετε για τον άνθρωπο αυτόν; Εσείς γεμίσατε την Ιερουσαλήμ με τη διδασκαλία σας, και θέλετε να ρίξετε πάνω μας το κρίμα για το θάνατο αυτού του ανθρώπου!» 29Ο Πέτρος όμως και οι άλλοι απόστολοι είπαν: «**Πιο πολύ πρέπει να υπακούμε στο Θεό παρά στους ανθρώπους.** 30 Ο Θεός των προγόνων μας ανέστησε τον Ιησού, που εσείς τον σκοτώσατε κρεμώντας τον στο ξύλο του σταυρού. 31Αυτόν ο Θεός τον ανύψωσε με την κραταιά δύναμή του στη θέση του αρχηγού και του σωτήρα, για να δώσει στους Ισραηλίτες την ευκαιρία να μετανοήσουν και να λάβουν συγχώρηση για τις

αμαρτίες τους. 32Μάρτυρες ότι είναι αλήθεια αυτά που λέμε είμαστε εμείς και το Άγιο Πνεύμα, που ο Θεός το έδωσε σ' όσους του είναι υπάκουοι».

33Τα μέλη του συνεδρίου, όταν τ' άκουσαν αυτά, έγιναν έξαλλοι και σκέφτονταν να τους σκοτώσουν. 34Τότε πήρε το λόγο ένας Φαρισαίος που ήταν μέλος του συνεδρίου και τον έλεγαν Γαμαλιήλ. Αυτός ήταν δάσκαλος του νόμου, και τον εκτιμούσε όλος ο λαός. Διέταξε να βγάλουν για λίγο έξω τους αποστόλους 35και είπε στο συνέδριο: «Ισραηλίτες, σκεφτείτε καλά τι θα κάνετε με τους ανθρώπους αυτούς. 36Γιατί πριν από λίγον καιρό ξεσηκώθηκε ο Θεοδάς κι έκανε τον σπουδαίο, και πήγαν μαζί του περίπου τετρακόσιοι άντρες. Ο ίδιος σκοτώθηκε, όμως, διαλύθηκαν όλοι οι οπαδοί του και το κίνημα έσβησε. 37Υστερα απ' αυτόν ξεσηκώθηκε ο Ιούδας ο Γαλιλαίος, τον καιρό της απογραφής, και παρέσυρε στην επανάστασή του πολύ κόσμο. Το ίδιο κι εκείνος σκοτώθηκε, και όλοι οι οπαδοί του διασκορπίστηκαν. 38Γι' αυτό και στην περίπτωση αυτή σας λέω: μην ασχολείστε μ' αυτούς τους ανθρώπους και ελευθερώστε τους. Γιατί, αν αυτό που σκέφτονται ή αυτό που κάνουν προέρχεται από ανθρώπινη δύναμη, θα διαλυθεί μόνο του. 39Αν όμως προέρχεται από το Θεό, δε θα μπορέσετε να το διαλύσετε –για να μη σας πω ότι μπορεί να βρεθείτε τελικά και θεομάχοι».

Τα μέλη του συνεδρίου πείστηκαν από τα λόγια του, 40προσκάλεσαν τους αποστόλους και αφού τους έδειραν, τους διέταξαν να μην κηρύττουν για τον Ιησού· ύστερα τους απέλυσαν. 41Οι απόστολοι έφυγαν από το συνέδριο χαρούμενοι, γιατί ο Θεός τούς είχε αξιώσει να κακοποιηθούν για χάρη του Χριστού. 42Και κάθε μέρα στο ναό και στα σπίτια δε σταματούσαν να διδάσκουν και να φέρνουν το χαρούμενο μήνυμα ότι ήρθε ο Μεσσίας, κι αυτός είναι ο Ιησούς.».

- Εναλλακτικά:

«**Αντιγνωμίες**» με αφορμή την υπόθεση **Charlie Hebdo**.

1. Ελευθερία/Ελευθεροτυπία

ελευθερία [αρχ.] κ. (λαϊκ.) λευτεριά κ. ελευτεριά (η) {ελευθεριών} 1. (α) η δυνατότητα αυτόβουλης και απεριόριστης δράσης σύμφωνα με τις επιθυμίες (κάποιου), η απουσία εξαναγκασμού ή καταπίεσης: συνθήκες ελευθερίας || ζω με ~ || η αγάπη για την ~ || απόλυτη ~ || κατάχρηση ελευθερίας ΑΝΤ. ανελευθερία, εξάρτηση, δέσμευση (β) προσωπική ελευθερία η δυνατότητα τού φυσικού προσώπου να κινείται ελεύθερα και να αναπτύσσει το πρόσωπο του ως προσωπικότητα· περιλαμβάνει όλες τις ειδικότερες εκφάνσεις ελευθερίας—σωματική, ψυχική, πνευματική, συνείδησης, βούλησης και έκφρασης, δημιουργίας, δράσης, επαγγελματική κ.λπ. 2. (συνεκδ.) κάθε επιμέρους δικαίωμα που συνδέεται με την ελευθερία: ατομικές | θρησκευτικές | συνδικαλιστικές ~ || ~ γνώμης | έκφρασης | τού συνέρχεσθαι (βλ. λ. συνέρχομαι) /τού συνεταιρίζεσθαι (βλ. λ. συνεταιρίζομαι)· ΦΡ. (α) ελευθερία τού λόγου το δικαίωμα τού ανθρώπου να εκφράζει ανεμπόδιστα τις σκέψεις, τις κρίσεις του (β) ελευθερία τού Τύπου η ελευθεροτυπία (βλ.λ.) (γ) ακαδημαϊκή ελευθερία βλ. λ. ακαδημαϊκός 3. (ειδικότ.) η απουσία καθεστώτος ξένης κατοχής ή τυραννίας, η εθνική ή πολιτική ελευθερία: έπεσε μαχόμενος για την ~ τής πατρίδας του || ~, ισότητα, αδελφότητα (γαλλ. liberté, égalité, fraternité, το τρίπτυχο των ιδανικών τής Γαλλικής Επανάστασης) || ~ ή θάνατος! (το σύνθημα της Ελληνικής Επανάστασης τού 1821) 4. η απουσία εμποδίων, η ευχέρεια: ~ κινήσεων | ελιγμών ΣΥΝ. άνεση · ΦΡ. καλή λευτεριά! (ως

ευχή σε έγκυο) να γεννήσεις καλά! ελευθεριάζω ρ. αμετβ. [αρχ.] {μτχ. ενεστ. ελευθεριάζων, -ούσα, -ον | ελευθερίασα} 1. σκέφτομαι, εκφράζομαι ή ενεργώ κατά τρόπο ελεύθερο, παραβλέποντας καθιερωμένες αντιλήψεις: ελευθεριάζοντα ήθη || ελευθεριάζουσα συμπεριφορά 2. (ειδικότ.) παραβαίνω τους ηθικούς νόμους, ζω έκλυτο βίο. Ελευθέριος (ο) {-ου κ. -ίου} 1. όνομα αγίων τής Ορθόδοξης Εκκλησίας 2. ανδρικό όνομα. Επίσης (καθημ.) Λευτέρης. ➔ ΣΧΟΛΙΟ λ. -ιος.

[ΕΤΥΜ. μτγν. κύρ. όν. < αρχ. επίθ. ελευθέριος < ελεύθερος]. ελευθέριος, -α, -ο [αρχ.] 1. αυτός που αντίκειται στους ηθικούς νόμους: ακόλαστος, έκλυτος: γυναίκα ελευθερίων ηθών || ~ συμπεριφορά · 2. (α) ελευθέριο | ελεύθερο επάγγελμα το επάγγελμα που ασκείται από μεμονωμένα άτομα, δεν υπόκειται σε προκαθορισμένο ωράριο, μισθοδοσία κ.λπ. (β) ελευθέριες τέχνες βλ. λ. τέχνη. ➔ ΣΧΟΛΙΟ λ. ελεύθερος. ελευθεριότητα (η) [αρχ.] {χωρ. πληθ.} η έλλειψη ηθικών φραγμών, η ροπή προς τον έκλυτο βίο: είναι μεγάλη η ~ των ηθών που επικρατεί στην εποχή μας.

ελευθεροτυπία (η) [1831] (χωρ. πληθ.) η ελευθερία τού Τύπου, το δικαίωμα κάθε πολίτη ή ομάδας πολιτών να εκφράζει ελεύθερα τις απόψεις του μέσω τού Τύπου. [ΕΤΥΜ. Μετάφρ. δάνειο από γαλλ. *liberté de la presse*].

Μπαμπινιώτης, Γ. (2002²). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων.* Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

2. Επίθεση στα γραφεία του Charlie Hebdo

Στις 7 Ιανουαρίου 2015 ολιγομελής ομάδα ενόπλων επιτέθηκε στα γραφεία του σατιρικού περιοδικού Charlie Hebdo στο Παρίσι της Γαλλίας. Ο απολογισμός της επίθεσης ήταν 12 νεκροί (ανάμεσά τους δύο νεκροί αστυνομικοί) και επτά τραυματίες. Την επίθεση ακολούθησε ενεργοποίηση του αντιτρομοκρατικού σχεδίου Plan Vigipirate. Οι δράστες πραγματοποίησαν την επίθεση ανοίγοντας πυρ και κραυγάζοντας την φράση "Αλλάχ Ακμπάρ", δηλαδή ο Θεός είναι μεγάλος, στο όνομα του προφήτη του Ισλάμ.

Μεταξύ των νεκρών είναι οι σκιτσογράφοι Charb, Cabu, Tignous, και Wolinski, καθώς και ο οικονομολόγος Μπερνάρ Μαρίς. Η επίθεση είναι η πλέον πολύνεκρη στη Γαλλία μετά από αυτή στο τραίνο της γραμμής Στρασμπούρ-Παρίσι στις 18 Ιουνίου 1961 με 28 νεκρούς κατά τη διάρκεια του Πολέμου της Αλγερίας.

Ο πρόεδρος της Γαλλίας Φρανσουά Ολάντ χαρακτήρισε την επίθεση τρομοκρατική και πράξη ακραίας βαρβαρότητας. Από την πλευρά του το Ισλαμικό Κράτος χαρακτήρισε τούς δύο τρομοκράτες ήρωες.

Πλαίσιο

Το 2006, το εβδομαδιαίας κυκλοφορίας περιοδικό είχε προκαλέσει αντιδράσεις δημοσιεύοντας σατιρικά σκίτσα του Μωάμεθ τα οποία είχαν ήδη, προηγουμένως, δημοσιευτεί από τη δανική εφημερίδα Jyllands-Posten. Το 2011, μετά την κυκλοφορία ειδικού τεύχους με τον τίτλο Charia Hebdo το οποίο ασκούσε κριτική στην εκλογική νίκη του ισλαμιστικού κόμματος Εναντά στη Τυνησία, το σατιρικό περιοδικό αποτέλεσε αντικείμενο απειλών και επιθέσεων, ανάμεσά τους ένας εμπρησμός ο οποίος πραγματοποιήθηκε με τη ρίψη μιας βόμβας Μολότοφ. Στη συνέχεια, τα γραφεία του περιοδικού τέθηκαν υπό τακτική αστυνομική περιφρούρηση. Τον Ιανουάριο του 2013, το περιοδικό δημοσίευσε ένα ειδικό

τεύχος αποτελούμενο από δύο τμήματα, το La Vie de Mahomet (Η Ζωή του Μωάμεθ), στο οποίο ο Charb διηγούνται με σκίτσα τη ζωή προφήτη του Ισλάμ.

Το 2013, η Αλ-Κάιντα στην Αραβική Χερσόνησο (AQAP) εξέδωσε στο διαδικτυακό περιοδικό της, Inspire, μία λίστα έντεκα Δυτικών προσωπικοτήτων οι οποίες "καταζητούνταν ζωντανές ή νεκρές για εγκλήματα κατά του Ισλάμ", μεταξύ των οποίων βρισκόταν και ο Charb.

Το πρωινό της επίθεσης, το τεύχος n°1177 εκδόθηκε με πρωτοσέλιδο, ένα σκίτσο του Μισέλ Ουελμπέκ το οποίο είχε σχεδιάσει ο Luz. Στο εσωτερικό του, βρισκόταν ένα από τα τελευταία σκίτσα που είχε σχεδιάσει ο Charb, το οποίο έφερε ως τίτλο « *Toujours pas d'attentats en France* » (Ακόμη να υπάρξει τρομοκρατική επίθεση στη Γαλλία), δείχνοντας έναν τζιχαντιστή να λέει : « *Attendez ! On a jusqu'à la fin janvier pour présenter ses vœux...* » (Περιμένετε, έχουμε καιρό μέχρι τα τέλη Ιανουαρίου για να εκφράσουμε τις ευχές μας).

Επίθεση

Πριν από την επίθεση, οι δύο ένοπλοι κουκουλοφόροι εισέβαλαν στον αριθμό 6, της οδού Νικολά Απέρ, τη διεύθυνση των αρχείων του Charlie Hebdo. Οι ένοπλοι φώναξαν, "Εδώ είναι το Charlie Hebdo;», και αφού κατάλαβαν το λάθος τους έφυγαν για τα κεντρικά γραφεία του περιοδικού στο νούμερο 10, της οδού Νικολά Απέρ. Εκεί, συνάντησαν την σκιτσογράφο Κορίν "Κοκό" Ρεϊ. Ανέφερε ότι οι άνδρες μιλούσαν άπταιστα γαλλικά και με απειλές την ανάγκασαν να πληκτρολογήσει τον κωδικό πρόσβασης για την πόρτα.

Οι άνδρες γέμισαν το λόμπι με πυροβολισμούς κατά την είσοδό τους. Το πρώτο θύμα ήταν ο εργαζόμενος συντήρησης Frédéric Boisseau, ο οποίος σκοτώθηκε ενώ καθόταν στην υποδοχή. Οι ένοπλοι ανάγκασαν την Ρεϊ με την απειλή όπλου να τους οδηγήσει σε ένα γραφείο του δευτέρου ορόφου, όπου 15 μέλη του προσωπικού είχαν συντακτική συνέλευση, την πρώτη ετήσια συνέντευξη Τύπου του Charlie Hebdo. Η δημοσιογράφος Laurent Léger είπε ότι είχαν διακοπεί από ό, τι νόμιζαν ότι ήταν ο ήχος ενός πυροτεχνήματος από το λόμπι και ότι σκέφτηκαν πως ήταν ένα αστείο. Η ατμόσφαιρα ήταν ακόμα χαρούμενη.»

Οι ένοπλοι εισέβαλαν στην αίθουσα συσκέψεων και φώναξαν το όνομά του Σαρμπ για να τον σημαδέψουν πριν ανοίξουν πυρ. Οι πυροβολισμοί διήρκεσαν πέντε έως δέκα λεπτά. Οι ένοπλοι σκόπευαν στα κεφάλια των δημοσιογράφων και τους σκότωσαν υπό μορφή εκτέλεσης. Κατά τη διάρκεια των πυροβολισμών, η Ρεϊ επέζησε χωρίς να τραυματισθεί κρυμμένη κάτω από ένα γραφείο, από όπου παρακολούθησε τις δολοφονίες των Wolinski και Cabu. Ο Léger επίσης επέζησε κρυβόμενος κάτω από ένα γραφείο, καθώς όταν μπήκαν μέσα οι ένοπλοι. Άλλοι μάρτυρες ανέφεραν ότι οι ένοπλοι αυτοπροσδιορίστηκαν λέγοντας ότι ανήκουν στην Αλ Κάιντα στην Υεμένη.

Η ψυχαναλύτρια Έλσα Καγιάτ, η οποία έγραφε μια στήλη στην Charlie Hebdo, σκοτώθηκε. Η αστυνομική ρεπόρτερ Sigolène Vinson επέζησε· ένας από τους σκοπευτές την στόχευσε, αλλά την παράτησε λέγοντας, «δεν σε σκοτώνω, επειδή είσαι γυναίκα», και λέγοντάς της να διαβάσει το Κοράνι. Είπε ότι την άφησε φωνάζοντας, «Αλλάχ Ακμπάρ! Αλλάχ Ακμπάρ!»

Πηγή: Βικιπαίδεια

[https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%80%CE%AF%CE%B8%CE%B5%CF%83%CE%B7_%CF%83%CF%84%CE%B1_%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B5%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%BF%CF%85_Ch Charlie_Hebdo]